

CHILDREN WITH SPEECH DEFECTS

Klishaeva Guljan

Nukus State Pedagogical Institute named after Ajinyoz, faculty of preschool education, special pedagogy: speech therapy, 3rd year student

<https://doi.org/10.5281/zenodo.12732408>

ARTICLE INFO

Received: 06th July 2024

Accepted: 11th July 2024

Online: 12th July 2024

KEYWORDS

Speech defect, vocabulary, picture, educator, vocabulary enrichment.

ABSTRACT

Increasing the vocabulary of children with speech disabilities has been one of the urgent issues of special pedagogy. The word is the most basic raw material of speech. Since this is the case, one of the most important requirements is to introduce children to the treasure of words, to enjoy this treasure. This difficult task cannot be done without extensive work on the word. Methods of working on the vocabulary of children with speech defects of preschool age, ways of working with pictures are given.

NUTQ NUQSONLARIGA EGA BO'LGAN BOLALAR

Klishaeva Guljan

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti Maktabgacha ta'lim fakulteti maxsus pedagogika: logopediya yo'nalishi 3-kurs talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.12732408>

ARTICLE INFO

Received: 06th July 2024

Accepted: 11th July 2024

Online: 12th July 2024

KEYWORDS

Nutq nuqsoni, lug'at, surat, tarbiyachi, so'z boyligini boyitish.

ABSTRACT

Nutq nuqsoniga ega bo'lgan bolalarning so'z boyligini oshirish maxsus pedagogikaning dolzarb masalalaridan bo'lib kelgan. So'z nutqning eng asosiy xom ashyosidir. Madomiki shunday ekan, eng asosiy talablardan biri bolalarni so'zlar xazinasiga olib kirish, bu xazinadan baxramand qilishdir. Bu murakkab vazifani so'z ustida mutasil ish olib bormay turib amalga oshirib bo'lmaydi. Maktabgacha yoshdagi nutq nuqsoniga ega bo'lgan bolalar lug'ati ustida ishlash usullari, surat bilan ishlash yo 'llari berilgan.

Nutq buzilishi bo'lgan bolalar kundalik hayotida o'ziga xos qiyinchiliklarga duch kelishadi. Nutqning buzilishi turli yo'llar bilan namoyon bo'lishi mumkin, jumladan artikulyatsiya, ravonlik, ovoz va til bilan bog'liq qiyinchiliklar. Bu qiyinchiliklar bolaning samarali muloqot qilish, boshqalar bilan muloqot qilish va maktabda muvaffaqiyatga erishish qobiliyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Ota-onalar, o'qituvchilar va sog'liqni saqlash mutaxassislari ta'sirlangan bolalarga tegishli yordam va aralashuvni ta'minlash uchun nutq buzilishining belgilari va alomatlaridan xabardor bo'lishlari muhimdir. Nutq buzilishining keng tarqalgan turlaridan biri bu artikulyatsiya buzilishi bo'lib, u nutq tovushlarini to'g'ri chiqarishda

qiyinchiliklarni o'z ichiga oladi. Artikulyatsiyasi buzilgan bolalar "r" yoki "l" kabi ba'zi tovushlarni talaffuz qilishda qiyinchiliklarga duch kelishlari yoki bir tovushni boshqasiga almashtirishlari mumkin. Bu ularning nutqini tushunishni qiyinlashtirishi va umidsizlikka va ijtimoiy izolyatsiyaga olib kelishi mumkin. Nutq terapiyasi artikulyatsiya ko'nikmalarini yaxshilash va bolalarning yanada samarali muloqot qilishiga yordam beradi.

Nutq buzilishining yana bir turi ravon nutqning buzilishi bo'lib, u duduqlanish va chalkashlikni o'z ichiga oladi. Duduqlanish nutq oqimidagi buzilishlarni, masalan, tovushlarni yoki so'zlarni takrorlashni o'z ichiga oladi, chalkashlik esa tez va tartibsiz nutqni o'z ichiga oladi. Bu buzilishlar bolaning o'zini aniq va ishonchli ifodalash qobiliyatiga ta'sir qilishi mumkin. Nutq tezligini sekinlashtirish va dam olish mashqlarini bajarish kabi nutq terapiyasi usullari ravon nutq buzilishlarini boshqarish va muloqot qobiliyatlarini yaxshilashda samarali bo'lishi mumkin. Ovoz buzilishi bolalarga ta'sir qilishi mumkin bo'lgan nutq buzilishining yana bir turidir. Bu buzilishlar tovush balandligi, ovoz balandligi yoki sifati bilan bog'liq muammolarni o'z ichiga oladi, bu esa xirillash, nafas olish yoki zo'riqishga olib kelishi mumkin. Ovoz buzilishi, ayniqsa shovqinli muhitda bolalarni eshitish va tushunishni qiyinlashtirishi mumkin. Nutq terapiyasi bolalarda sog'lom ovoz odatlarini rivojlantirishga va ovoz mushaklarini kuchaytirishga yordam beradi, bu esa ovoz sifati va proektsiyasini yaxshilaydi. Til buzilishlari nutqi buzilgan bolalar orasida ham keng tarqalgan. Ushbu buzilishlar tilni tushunish yoki undan samarali foydalanish bilan bog'liq qiyinchiliklarni o'z ichiga oladi. Til nuqsonlari bo'lgan bolalar ko'rsatmalarga rioya qilish, o'z fikrlarini tartibga solish yoki o'zlarini aniq ifoda etishda qiyinchiliklarga duch kelishlari mumkin. Nutq terapiyasi bolalarning lug'at, grammatika va hikoya qilish kabi til ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi, shuningdek, boshqalar bilan muloqot qilish qobiliyatini oshiradi.

Ota-onalar va o'qituvchilar imkon qadar erta yordam va yordam so'rashlari uchun bolalardagi nutq buzilishining belgilaridan xabardor bo'lishlari muhimdir. So'zlarni talaffuz qilishda qiyinchilik, ko'rsatmalarga rioya qilishda qiyinchilik, cheklangan so'z boyligi va muloqot qilishda umidsizlikka e'tibor berish kerak. Nutq buzilishlarini bartaraf etish va bolalarda maktabda va hayotda muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo'lgan muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam berishda erta aralashuv asosiy hisoblanadi. Nutq terapiyasi nutq buzilishi bo'lgan bolalar uchun keng tarqalgan davolash usuli hisoblanadi. Nutq terapevtlari - bu bolaning nutq va til qobiliyatlarini baholay oladigan, individual davolash rejalarini ishlab chiqadigan va muloqot qilish ko'nikmalarini yaxshilashga yordam beradigan terapiya mashg'ulotlarini o'tkazadigan malakali mutaxassislar. Terapiya mashg'ulotlari bolalarga ishonchli va samarali muloqot qilishda yordam berish uchun artikulyatsiya mashqlari, til o'yinlari va ijtimoiy ko'nikmalar amaliyoti kabi tadbirlarni o'z ichiga olishi mumkin. Nutq terapiyasidan tashqari, ota-onalar va o'qituvchilar nutqi buzilgan bolalarni qo'llab-quvvatlash uchun foydalanishi mumkin bo'lgan boshqa strategiyalar mavjud. Qo'llab-quvvatlovchi va rag'batlantiruvchi muhit yaratish, mashq qilish va takrorlash uchun imkoniyatlar yaratish, ko'rgazmali qurollar va imo-ishoralardan foydalanish bolalarning muloqot qobiliyatlarini yaxshilashga yordam beradi. Shuningdek, sabr-toqatli va tushunarli bo'lish muhimdir, chunki nutqi buzilgan bolalar o'zlarining muloqot qobiliyatlarini rivojlantirish uchun qo'shimcha vaqt va yordamga muhtoj bo'lishi mumkin.

Bolalardagi nutqning buzilishi murakkab va ko'p qirrali muammo bo'lib, bolaning rivojlanishi va umumiy farovonligiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Ushbu kasalliklar odatda ma'lum tovushlar yoki so'zlarni ishlab chiqarishdagi qiyinchiliklar, shuningdek, ravonlik, ovoz sifati va umumiy aloqa bilan bog'liq qiyinchiliklar bilan tavsiflanadi. Nutqda nuqsoni bo'lgan bolalar boshqalar bilan samarali muloqot qilishda qiynalishi mumkin, bu esa umidsizlik, izolyatsiya va o'zini past bahoga olib kelishi mumkin. Bolalardagi nutq buzilishining keng tarqalgan turlaridan biri bu artikulyatsiya buzilishi bo'lib, u o'ziga xos tovushlar yoki so'zlarni ishlab chiqarishda qiyinchiliklarni o'z ichiga oladi. Bu boshqalar uchun tushunish qiyin bo'lgan tushunarsiz nutqqa olib kelishi mumkin. Nutq buzilishining yana bir turi ravon nutqning buzilishi bo'lib, nutqning tabiiy oqimining buzilishi, masalan, duduqlanishdir. Ovoz buzilishlari nutq buzilishlarining yana bir toifasi bo'lib, bolaning ovozi balandligi, balandligi yoki sifatidagi anormalliklarni o'z ichiga olishi mumkin.

Bolalarda nutq buzilishining rivojlanishiga yordam beradigan turli omillar mavjud. Ba'zi bolalar nutq buzilishlariga genetik moyillikka ega bo'lishi mumkin, boshqalari esa nevrologik kasalliklar yoki rivojlanish kechikishlari natijasida rivojlanishi mumkin. Bolalarda nutq buzilishining rivojlanishida atrof-muhit omillari, masalan, toksinlar yoki travmalar ham muhim rol o'ynashi mumkin. Nutq buzilishi bo'lgan bolalar kundalik hayotida bir qator qiyinchiliklarga duch kelishlari mumkin. Ular o'zlarining tengdoshlari, o'qituvchilari va oila a'zolari bilan samarali muloqot qilish uchun kurash olib borishlari mumkin, bu ularning akademik samaradorligi va ijtimoiy munosabatlariga ta'sir qilishi mumkin. Nutqda nuqsoni bo'lgan bolalar, shuningdek, muloqot qilishdagi qiyinchiliklar natijasida umidsizlik, tashvish va o'zini past baholash tuyg'ularini boshdan kechirishi mumkin.

Nutq buzilishi bo'lgan bolalar uchun erta aralashuv juda muhim, chunki bu ularning muloqot qobiliyatlari va umumiy hayot sifatini yaxshilashga yordam beradi. Nutq terapiyasi nutqi buzilgan bolalar uchun keng tarqalgan davolash usuli bo'lib, ularning artikulyatsiyasi, ravonligi va ovoz sifatini yaxshilashga yordam beradi. Ba'zi hollarda nutqda nuqsoni bo'lgan bolalar muloqotning muqobil shakllaridan, masalan, imo-ishora tili yoki kuchaytiruvchi va muqobil aloqa vositalaridan foydalanishlari mumkin. Ota-onalar, o'qituvchilar va tibbiyot xodimlari nutqda nuqsoni bo'lgan bolalarni qo'llab-quvvatlash uchun birgalikda ishlashlari muhimdir. Bu bola uchun qo'llab-quvvatlovchi va inklyuziv muhit yaratish, individual ta'lim rejalarini amalga oshirish va doimiy terapiya va yordam ko'rsatishni o'z ichiga olishi mumkin. Ba'zi hollarda nutqi buzilgan bolalar o'zlarining noyob ehtiyojlari va muammolarini hal qilish uchun kasbiy terapiya yoki maslahat kabi qo'shimcha xizmatlarni talab qilishlari mumkin.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, erta aralashuv va doimiy yordam nutqi buzilgan bolalarga ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Erta aralashuvni olgan bolalar kuchli muloqot qobiliyatlarini rivojlantiradi va akademik va ijtimoiy muvaffaqiyatlarga erishadi. Nutqda nuqsoni bo'lgan bolalarni zarur resurslar va yordam bilan ta'minlash orqali biz ularga o'z imkoniyatlarini to'liq ro'yobga chiqarishga va hayotlarining barcha sohalarida muvaffaqiyat qozonishlariga yordam bera olamiz.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, bolalarda nutqning buzilishi bolaning rivojlanishi va farovonligiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan murakkab va qiyin masala. Ota-onalar, o'qituvchilar va tibbiyot xodimlarining nutqda nuqsoni bo'lgan bolalarni qo'llab-quvvatlash va muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo'lgan resurslar va choralar bilan ta'minlash uchun

birgalikda ishlashlari muhimdir. Erta aralashuv va doimiy yordam bilan nutq buzilishi bo'lgan bolalar kuchli muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishlari va umumiy hayot sifatini yaxshilashlari mumkin. Nutqi buzilgan bolalar samarali muloqot qilish va boshqalar bilan muloqot qilish qobiliyatiga ta'sir qilishi mumkin bo'lgan noyob muammolarga duch kelishadi. Ota-onalar, o'qituvchilar va sog'liqni saqlash xodimlari uchun nutq buzilishining belgilari va alomatlaridan xabardor bo'lishlari va zararlangan bolalarga tegishli yordam va aralashuvni ta'minlash muhimdir. Erta aralashuv va izchil terapiya bilan nutqi buzilgan bolalar o'zlarining muloqot qobiliyatlarini yaxshilashlari va muvaffaqiyatga erishishlari uchun zarur bo'lgan ishonchni mustahkamlashlari mumkin.

References:

1. Алексеева М.М., Яшина Б.И. Методика развития речи и обучения родному языку дошкольников: Учеб. пособие для студ. высших и сред.пед. учеб. заведений - 3-е изд., стереотип. - М.: Издательский центр «Академия», 2000. - 400с.
2. Аюрова М.У. Korreksion ishlar metodikasi ma'ruza matni. T.: 2001.
3. Бондаренко А.К. Дидактические игры в детском саду: Кн. Для воспитателя дет. сада. -2_е изд., дораб. - М.: Просвящение, 1991.
4. Бондаренко А.К. Словесные игры в детском саду. Пособие для воспитателя детского сада. М., Просвящение, 1974.